

Comunicació i imatge pública de l'Església en la vida i ensenyaments de sant Josepmaria

Jaume Pujol
Facultat de Teologia,
Universitat de Navarra

Voldria explicar en aquestes pàgines els conceptes de comunicació i imatge pública a l'Església tal com vaig poder veure posar en pràctica per sant Josepmaria Escrivà de Balaguer a través dels seus escrits i, especialment, contemplats en els anys en què vaig tenir la gràcia de Déu de viure ben a prop d'ell a Roma. Em cenyiré al màxim possible a aquests conceptes i em fixaré especialment en la manera com ell feia realitat aquests conceptes en la vida ordinària, en les petites coses.

Si se'm permetés parlar una mica col·loquialment, diria que, en això, l'ascendència catalana i la gràcia de Déu s'uneixen en sant Josepmaria Escrivà de Balaguer: em refereixo al seu profund sentit comú, al fet de tenir els peus a la terra, a estar pendent al mateix temps de les grans idees i de les coses petites.

Comunicació

Comunicar amb convicció

La comunicació forma part essencial del servei que l'Església ha de donar a la humanitat. De fet, l'evangelització i l'educació de la fe no és una altra cosa que la comunicació als homes de la veritat de Déu i de la vida de Déu.

Sant Josepmaria era, per temperament i per estudi, un magnífic comunicador. Deia Lacordaire: "doneu-me un home apassionat, i us donaré un orador". Sant Josepmaria estimava apassionadament l'Església i aquest món: la seva paraula sacerdotal mai no va ser una paraula de mer tràmit: era diàleg viu, comunicació ardent de la veritat i de l'amor que portava en el seu cor.

I, al mateix temps, ja que estava convençut que les catedrals es van fer amb fe i amb geometria, als seus dots de comunicador unia un treball constant per dir clarament el que volia dir. Sempre preparava les seves meditacions; sempre corregia els seus escrits. Als seus innegables dots literaris, s'hi unia un estudi exigent i una lectura abundant.

I, com que creia que l'home és una unitat de cos i esperit, prestava especial atenció a la conveniència que la matèria i allò material expressessin –estiguessin al servei de comunicar– la realitat espiritual i, si escau, de l'Opus Dei. Aquesta és la raó de l'atenció ascètica posada en les coses petites.

La comunicació
forma part essencial
del servei que
l'Església ha de
donar a la
humanitat.

Així, per exemple, als sacerdots els insistia en la dignitat del culte, dels elements materials de la litúrgia, de l'Església... i de casa seva. Com la dels casats, les seves cases han de ser "llars lluminoses i alegres". Aquesta lluminositat està al servei, sobretot, de l'atenció als germans sacerdots.

La cura dels detalls materials en les instal·lacions de l'Opus Dei, l'atenció a la sala d'estar, l'amabilitat al telèfon, etc., estan al servei de comunicar l'esperit de família, l'alegria de ser fills de Déu, la veritat del fet que som germans.

En una paraula, la ferma convicció que tots els detalls d'educació són importants com a vehicles d'expressió de la fraternitat: contestar cartes, felicitar, etc.

El do de llengües

Un tret notable de la predicació de Josepmaria Escrivà, plasmada en els seus escrits, és el seu "do de llengües", la seva manera peculiar de comunicar la doctrina de Crist als altres. Entén per "do de llengües", més que el "coneixement de diversos idiomes", el saber adaptar-se a la capacitat dels oients. "No es tracta de 'parlar en neci a la plebs perquè ho entengui'; sinó de parlar en savi, en cristià, però de manera assequible a tothom"¹. Igual que succeeix en el Sant Evangeli, es tracta de materialitzar la doctrina, a través de paràboles i exemples, i il·lustrar l'espiritual "sense envilir ni degradar la paraula de Déu"².

Aquests exemples gràfics són molt abundants en els seus escrits. Imatges vives que han "forjat" l'ànima de moltes persones; exemples permanents que serveixen per a tots. Aquesta materialització de la vida cristiana era, en la predicació del Fundador de l'Opus Dei, d'una gran força i bellesa. Algunes d'aquestes imatges han quedat ara plasmades en molts dels seus escrits. Jo m'he fixat en *Forja* i *Solc*.

Certament s'ha pensat molts cops com exposaria les seves paràboles el Senyor. Però no es fa difícil per a un sacerdot imaginar Jesucrist narrant la paràbola del fill pròdig, o la de l'ovella perduda, o la dels vinyaters... Quelcom semblant succeeix amb els grans autors espirituals. Les seves imatges i exemples no són únicament frases felices, idees lluminoses; hi ha darre les paraules, la vida; la convicció ferma, la imperiosa necessitat de reflectir, encara que només sigui pàl·lidament, la realitat de l'amor de Déu intuït i viscut, o el voler descriure el clarobscur de la fe, que adquireix en aquestes ànimes una brillantor especial. Hi ha la urgència i la necessitat de *comunicar* als altres les meravelles de la fe cristiana.

Penso que per als sacerdots –i per als educadors de la fe– aquestes imatges valen efectivament més que mil paraules, i

¹ J. Escrivà de Balaguer, *Forja*, Rialp, Barcelona, 1992, n. 634.

² *Ibidem*, n. 895.

Hi ha la urgència i la necessitat de comunicar als altres les meravelles de la fe cristiana.

són punt d'arrencada per a la interiorització dels grans conceptes de la vida cristiana, i per crear en els oients actituds profundes, que els ajudaran al llarg dels avatars de la vida.

Exemples gràfics

Un total de 79 exemples gràfics hem detectat en aquests dos llibres. Aquí només n'exposarem alguns.

La vida del cristià és lluita, esforç. Cal lluitar contra allò gran, però sobretot contra allò petit, perquè els *microbis* són tan importants com les *feres*³. Assenyala que cal *anar al pas de Déu*⁴, no al propi pas en aquest afany per seguir Crist. És l'*escultor diví*⁵ el que va tallant l'ànima, i encara que els cops de cisell dolguin, gràcies a ells es van traient les arestes. En aquesta lluita interior, la mortificació ha de ser contínua, com el *bategar del cor*⁶; cal no queixar-se, com quan a un nen li treuen amb una agulla de cap l'*espina clavada*⁷ en un dit. De vegades, la càrrega es fa més pesada, però aquestes obligacions acceptades lliurement són com les *ales per volar*⁸: les ales pesen, però, si faltessin, un es quedaria sense poder aixecar-se per sobre dels fangars més bruts.

Una de les metes i fonament de la vida cristiana és la consideració de la filiació divina. Som com el *pobre que es descobreix fill del rei*⁹, o el nen que intenta en va pujar *les escales*¹⁰, fins que Déu —com un pare, com una mare— l'agafa en els seus braços forts i el deixa allà dalt. Per això, quan es vol estar a prop de Déu i un es troba fred, sense ganes, i tot sembla una comèdia, cal ser *joglar de Déu*: "...Fes la comèdia! El Senyor és el teu espectador!: el Pare, el Fill, l'Esperit Sant; la Trinitat Beatíssima ens estarà contemplant, en aquells moments en què 'fem comèdia'.— Actuar així davant de Déu, per amor, per agradar-li, quan es viu a contrapèl, que bonic! Ser joglar de Déu! Que estupenda que és aquesta recitació portada a terme per Amor, amb sacrifici, sense cap satisfacció personal, per donar gust al nostre Senyor! —Això sí que és viure d'Amor"¹¹.

Per a ser fecunds, cal estar com la *sarment unida a la vinya*¹², cal estar unit a Crist per ser fecund. Sentir-se *peces d'una màquina*¹³, dòcils, obedients, per no fer nosa ni fer que es trenquin les altres peces o *anelles de la mateixa cadena*¹⁴, sa-

³ Cfr. J. Escrivà de Balaguer, *Forja*, ob.cit., n. 481.

⁴ Cfr. J. Escrivà de Balaguer, *Forja*, ob.cit., n. 531; *Solc*, n. 629 i 791.

⁵ Cf. *Forja*, n. 403 i 609.

⁶ Cf. *Forja*, n. 418.

⁷ Cf. *Forja*, n. 329.

⁸ Cf. *Solc*, n. 414.

⁹ Cf. *Forja*, n. 334.

¹⁰ Cf. *Forja*, n. 346.

¹¹ *Forja*, n. 485.

¹² Cf. *Forja*, n. 425, 437 i 932.

Per als sacerdots
-i per als educadors
de la fe- les
imatges valen més
que mil paraules.

bent que la resistència d'una cadena es mesura per l'anella més dèbil. No es pot ser un *guerriller aïllat*, sinó estar ben ficat en aquesta "¡beneïda disciplina i beneïda unitat de la nostra Mare l'Església Santa!"¹⁵. Una entrega que es compagina perfectament amb la llibertat, ja que "per a perseverar en el seguiment dels passos de Jesús, cal una llibertat contínua, un voler continu, un exercici continu de la pròpia llibertat"¹⁶.

Per a créixer i viure en la vida cristiana, hi ha unes normes de pietat: són com aquests *pals pintats de vermell*¹⁷ que a les carreteres de muntanya són punts de referència quan tot està cobert per la neu. El cristià ha de ser *brasa encesa*¹⁸ que porta foc o eleva la temperatura espiritual del propi ambient; o *torxes*¹⁹ que il·luminin els camins terrenals de les ànimes, o *llanternes*²⁰ que brillin a la foscor. El cristià ha de ser *sal de la terra*²¹, o *ferment en la massa*²², que ben ocult, dóna sabor, qualitat i volum al que l'envolta. La fraternitat cristiana porta a fer-se *catifa*²³ on els altres trepitgin tou. I tots els cristians han de sentir la responsabilitat de ser *membres d'un mateix cos* perquè "Ai, si la meua mà deixés de complir el seu deure..., o si deixés de bategar el cor!"²⁴.

En aquest esforç per estimar Déu i fer que altres l'estimin a través de les tasques ordinàries –que és el missatge fonamental de sant Josepmaria Escrivà–, el cristià no pot conformar-se mai, ha de tenir la *inquietud de l'artista*²⁵, que li sembla que la seva obra sempre pot millorar.

Moltes d'aquestes comparacions, preses de la Sagrada Escriptura, adquireixen en la ploma d'aquest sacerdot sant gran força formativa, educadora.

Imatge pública de l'Església

Home del segle XX, sant Josepmaria era molt sensible a la imatge que es donava davant de l'opinió pública. Aquesta sensibilitat es feia especialment atenta quan es tractava de l'Església. A hores d'ara, que el Cardenal Ratzinger ha dit que hi ha un vertader atac mediàtic contra l'Església, recordem aquestes paraules de Josepmaria Escrivà: "No és quelcom nou. Des que Jesucrist Nostre Senyor va fundar la Santa Església, aquesta Mare nostra ha sofert una persecució constant. Potser

Home del segle XX, sant Josepmaria era molt sensible a la imatge que es donava davant de l'opinió pública. Aquesta sensibilitat es feia especialment atenta quan es tractava de l'Església.

¹³ Cf. *Forja*, n. 666.

¹⁴ Cf. *Solc*, n. 974.

¹⁵ *Solc*, n. 409.

¹⁶ *Forja*, n. 819.

¹⁷ *Forja*, n. 81.

¹⁸ Cf. *Solc*, n. 194.

¹⁹ Cf. *Forja*, n. 1.

²⁰ Cf. *Solc*, n. 318.

²¹ Cf. *Forja*, n. 942; *Solc*, n. 342.

²² Cf. *Forja*, n. 973.

²³ Cf. *Forja*, n. 562.

²⁴ *Forja*, n. 471.

²⁵ Cf. *Forja*, n. 385.

en altres èpoques les agressions s'organitzaven obertament; ara, en molts casos, es tracta d'una persecució solapada. Avui com ahir, se segueix combatent l'Església"²⁶.

El número 920 de *Solc* diu el següent: "Aquesta ha de ser la teva actitud davant la difamació. Primer, perdonar: a tothom, des del primer instant i de cor. –Després, estimar: que no se t'escapi ni una falta de caritat: respon sempre amb amor! –Tanmateix, si s'ataca la teva Mare, l'Església, defensa-la coratjosament; amb calma, però amb fermesa i amb enteresa plena de força, impedeix que taquin, o que destorbin, el camí per on han d'anar les ànimes, que volen perdonar i respondre amb caritat, quan sofreixen injúries personals".

Tenia un concepte molt clar, molt teologal de la santedat de l'Església. Així ho explicava en l'homilia *Lleialtat a l'Església*: "El misteri de la santedat de l'Església –aquesta llum original, que pot quedar oculta per les ombres de les baixeses humanes– rebutja fins el més mínim pensament de sospita o de dubte sobre la bellesa de la nostra Mare. Ni es pot tolerar, sense protesta, que altres la insultin. No busquem a l'Església els costats vulnerables per a la crítica, com alguns que no demostren la seva fe ni el seu amor. No concebo que es visqui un afecte vertader a la pròpia mare, i que es parli d'aquesta mare amb deseiximent. La nostra Mare és Santa, perquè ha nascut pura i continuarà sense màcula per l'eternitat. Si en ocasions no sabem descobrir el seu rostre bell, netegem-nos nosaltres els ulls; si notem que la seva veu no ens agrada, traguem de les nostres oïdes allò que ens impedeix sentir, en el seu to, els xiulets del Pastor amorós. La nostra Mare és Santa, amb la santedat de Crist, a qui està unit en el cos –que som tots nosaltres– i en l'esperit, que és l'Esperit Sant, assentat també en el cor de cadascun de nosaltres, si ens hem conservat en gràcia de Déu"²⁷.

Particular importància donava al fet de "cobrir com els fills de Noè" tot allò que pogués danyar la bona fama i la bona imatge de les persones públiques a l'Església. Ja va escriure a *Camí* el 1939: "Com els bons fills de Noè, cobreix amb el mantell de la caritat les misèries que vegis en el teu pare, el Sacerdot"²⁸. D'aquí també la crida a la prudència en parlar als sacerdots. El rebuig de la frivolitat.

Però també cal dir que li repugnava el *clericalisme*, el *catholicisme oficial*, el fet que un cristià volgués donar solucions "catòliques" a problemes que admeten diverses opcions; al fet que un cristià s'arrogués una pretesa representació de l'Església en la solució dels problemes humans. Davant d'això, el seu amor a l'Església el portava a difondre per tot arreu el

Crida a la
prudència
en parlar als
sacerdots.
El rebuig de la
frivolitat.

²⁶ J. Escrivà de Balaguer, Homilia *El fin sobrenatural de la Iglesia*, 28.V.1972 en *Amar a la Iglesia*, Palabra, 1986, p. 41.

²⁷ J. Escrivà de Balaguer, Homilia *Lealtad a la Iglesia*, 4.VI.1972, en *Amar a la Iglesia*, ob.cit. o.c., p. 23-24.

²⁸ J. Escrivà de Balaguer, *Camí*, Rialp, Barcelona, 1965, 6ª ed., n. 75.

que anomenava la *mentalitat laical*, “que vagi a parar a tres conclusions: –a tenir prou honradesa per assumir la pròpia responsabilitat personal; –a ser prou cristians per respectar els germans en la fe que proposen, en matèries opinables, solucions altres que la que cadascun de nosaltres sosté; –i a ésser prou catòlics per no servir-se de la nostra Mare l'Església, barrejant-la amb bàndols humans”²⁹.

Es comprèn que aquest amor a l'Església, profund i operatiu, fruit de la seva gran fe, el portés a defensar l'Església, i a emprar mitjans per aconseguir que la seva imatge pública sortís sempre enfortida. Algunes idees:

- La importància que donava a l'opinió pública, creant Oficines d'Informació per donar a conèixer l'Església i l'esperit i els apostolats de l'Opus Dei.
- Va impulsar la creació de la Facultat de Ciències de la Informació de la Universitat de Navarra, que com assenyala en la seva pàgina web, “considerem que les decisions que es plantegen en l'àmbit de la comunicació poden afrontar-se de manera adequada si s'analitzen des d'una perspectiva cristiana; per això, la comunicació s'entén com una tasca de servei als altres, amb ineludibles implicacions ètiques; i la investigació i la docència es fonamenten en una visió transcendent de l'home”.
- Va posar tota aquesta important feina sota l'advocació de Santa Caterina de Siena, que va saber estimar, “amb obres i de debò, l'Església i el Romà Pontífex”, com deia amb freqüència.
- Sentia la urgència que els cristians estiguessin presents en els mitjans de comunicació social.

Voldria acabar amb unes paraules que el Papa va pronunciar en la citada salutació al terme de la Missa en acció de gràcies per la canonització de Josepmaria Escrivà. Assenyala com “va dedicar la seva vida al servei de l'Església. En els seus escrits, els sacerdots, els laics que segueixen els camins més diversos, els religiosos i les religioses troben una font estimulant d'inspiració. Benvolguts germans i germanes, en imitar-lo amb una obertura d'esperit i de cor, disposats a servir les Esglésies locals, esteu contribuint a donar força a l'“espiritualitat de comunió”, que la carta apostòlica *Novo millennio ineunte* indica com un dels objectius més importants per al nostre temps (cf. nn. 42 45)”³⁰.

És un bon programa per a tots nosaltres.

²⁹ J. Escrivà de Balaguer, Homilia *Estimar el món apassionadament* a *Converses amb Monsenyor Escrivà de Balaguer*, ob.cit. o.c., n. 117.

³⁰ Joan Pau II, *Discurs de salutació als assistents a la canonització de Josepmaria Escrivà*, Roma, 7.X.2002, n. 5.

El seu amor a
l'Església el portava
a difondre per tot
arreu el que
anomenava la
mentalitat laical.